

**ZAIMEK – JAKA
TO CZĘŚĆ MOWY?**

Zaimek to samodzielna część mowy, której główną funkcją jest zastępowanie innych wyrazów w zdaniu. W zależności od tego, którą część mowy zastępuje zaimek odpowiada na różne pytania np. kto?, co?, czyj?, jaki?, który?

Funkcja

Zastępowanie innych części mowy w zdaniu:

rzeczownika

przymiotnika

liczebnika

przysłówka

Przykłady:

*Jurek jest moim bratem. **On** jest kochany.*

*Masz ładną bluzkę. Chciałabym mieć **taką**.*

*Wzięłam na wycieczkę 100 zł. Nie wiem, czy **tyle** mi wystarczy.*

*Mieszkam blisko. **Tam**, za rogiem.*

Zaimki pełnią bardzo ważną funkcję, ponieważ dzięki nim unikamy powtórzeń wyrazów w bliskim sąsiedztwie oraz skracamy naszą wypowiedź, np. zamiast:

– Bardzo lubię Przemka. Przemek jest moim najlepszym kolegą. Na Przemku zawsze mogę polegać.

Powiemy:

– Bardzo lubię Przemka. On jest moim najlepszym kolegą. Na nim zawsze mogę polegać.

Niektóre zaimki mogą mieć krótszą i dłuższą formę

mi – mnie,

ci – tobie,

mu – jemu/njemu,

cię – ciebie,

jej – niej.

Dłuższych form zaimków używamy:

Na początku zdania,

- Jemu podoba się Milena.*
- Mnie nie zależy na tym, a jemu?*

Na końcu zdania – wtedy gdy na zaimek ma spadać silny akcent logiczny.

- Wyświadczył przystługę mnie. (w domyśle – nie tobie, nie jemu)*

W przeciwstawieniach,

- Pożyczę rower tobie, a nie jemu.*

Gdy zaimek występuje samodzielnie, np. jako odpowiedź na pytanie

- Kogo nie było wczoraj w szkole?*
- Jego.*

W połączeniu z przyimkami,

- Do ciebie nie mam żalu.*
- Wczoraj wybieram się do niego.*

Formy skrócone stosujemy natomiast w środku zdania i na jego końcu.

- *Wczoraj mi o tym powiedział.*
- *Powinieneś go uprzedzić.*

- **Niepoprawne jest stosowanie długiej formy zaimków bezpośrednio po czasownikach, np.**
  - *Przyniosłam tobie lekturę.*

- **Kiedy mamy wskazać na rzeczownik rodzaju żeńskiego, zawsze używamy zaimka *tę***
  - *Pożycz mi tę książkę.*
  - *Na dyskotecce widziałam tę koleżankę.*

- **W odniesieniu do rzeczowników rodzaju nijakiego używamy zaimka *to***
  - *Umyłam to okno*

Podziały zaimków

Podział I – ze względu na część mowy, którą zastępują

ZAIMKI RZECZOWNE

zastępują rzeczowniki,

w zdaniu występują w roli podmiotu lub dopełnienia,

odmieniają się przez przypadki, liczby i rodzaje.

Odpowiadają na pytanie: kto?, co?

– *ja, my, nikt, ktokolwiek, ktoś, coś, cokolwiek, nic*

– *Igor nie pojechał na wycieczkę w góry.*

– *Czy on nie lubi górskich krajobrazów?*

ZAIMKI PRZYMIOTNE

**zastępują przymiotniki,
w zdaniu najczęściej są przydawkami,
odmieniają się przez przypadki, liczby i rodzaje,
odpowiadają na pytanie:**

jaki?, jaka?, jakie?

– taki, swój, jakiś, żaden, nijaki, wszelki

– Masz ładną sukienkę. Chciałabym mieć taką. (sukienkę)

który?, która?, które?

– ten, tamta, którykolwiek,

czyj?, czyja?, czyje?, kogo?

– mój, twój, jego, jej, wasz, ich

ZAIMKI LICZEBNE

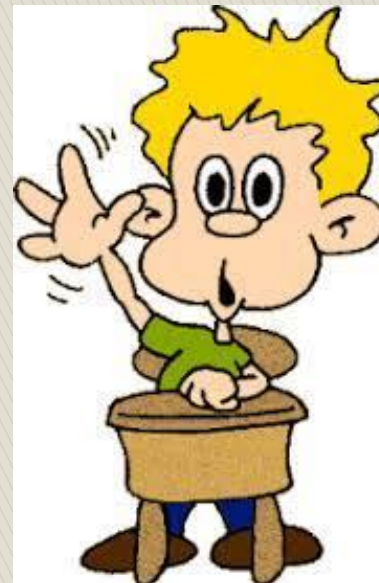
**zastępują liczebniki,
w zdaniu pełnią funkcje przydawek,
odmieniają się przez przypadki i rodzaje.**

Odpowiadają na pytanie:

ile?, ilu?

– tyle, wszystko, ileś, tyle

– Madziu, musisz pożyczyć mi dwa złote. – Tylko tyle?

ZAIMKI PRZYSŁOWNE zastępują przysłówki,

w zdaniu występują w roli okoliczników,

Uwaga – zaimki przysłówne są nieodmienne (ponieważ przysłówek jest nieodmienną częścią mowy)

odpowiadają na pytanie:

jak? – jakoś, tak

kiedy? – wtedy, kiedykolwiek, kiedyś, nigdy, zawsze

gdzie? – tu, tutaj, tam, wszędzie, gdziekolwiek, gdzieś, nigdzie

skąd? – stamtąd, stąd

dokąd? – tam, dokądkolwiek, dotąd

któredy? – tamtędy

– W ferie byłem w górach. Było wtedy mnóstwo śniegu.

– Lubię Tatry. Tam jest tak uroczo.

– Przyszedł stamtąd. Tutaj nie ma grzybów.

Podział II – ze względu na znaczenie:
ZAIMKI OSOBOWE

Wskazują na osobę, o której była mowa wcześniej (ja, mnie, ty, tobie, my, nam, wy, wam)

- Zaprosiłam Marka.*
- On umie grać na gitarze.*

ZAIMKI DZIERŻAWCZE

Informują o tym do kogo? lub do czego? ktoś lub coś należy

- swój, nasz, wasz, jej, wasz*
- Monika idzie z Anią i Wojtkiem, czyli ze swoimi przyjaciółmi.*

ZAIMKI WSKAZUJĄCE

Wskazują na osobę, rzecz, cechę, miejsce, ilość wskazane gestem lub na osobę, rzecz, cechę, miejsce, o których wcześniej była mowa

- tam, tutaj, ów, ten, tamten, dotąd, wtedy, wtedy*
- Który z nich to kolega Tomka? – Tamten.*
- Wydaje się być miły. – Na pewno jest taki.*

ZAIMEK ZWROTNY

Służy do tworzenia czasowników zwrotnych oraz wypowiedzi bezpodmiotowych przy pomocy: *się*, *siebie*, *sobą*.

myć się, czesać się,

uśmiechać się,

robić sobie,

mówi się,

ściemnia się

ZAIMKI PYTAJĄCE

Służą do tworzenia pytań.

Odnoszą się do osoby lub rzeczy, o którą pytamy.

kto?, co? – Kto idzie z nami?

jaki?, jaka?, jakie? – Jaka jest cecha tego metalu?

który?, która?, które? – Którym pociągami odjeżdżamy?

czyj?, czyja?, czyje? – Czyj to zegarek?

ile?, ilu? – Ile mamy czasu?

ZAIMKI WZGLĘDNE

Służą do łączenia zdań podrzędnych z nadrzędnymi (zawsze stawiamy przed nimi przecinek).

- *Mamy tyle czasu, ile potrzebujemy.*
- *Odjeżdżamy pociągiem, który właśnie wjeżdża na peron.*

Odpowiadają na pytania:

kto?, co?,

jaki?, jaka?, jakie?,

który?, która?, które?,

czuj?, czyja?, czyje?,

ile?, ilu?, jak?,

gdzie?, kiedy?

ZAIMKI NIEOKREŚLONE

Wskazują na osobę, przedmiot, miejsce, cechę, które nie są dokładnie określone.

- *jakiś, cokolwiek, gdzieś, ktoś, coś*
- *Ktoś coś kiedyś mi powiedział na twój temat.*

Uwaga! większość zaimków nieokreślonych poznamy po cząstce -
ś lub *-kolwiek*, np.:

*jakiś, czyjś, gdzieś, ktokolwiek, cokolwiek, gdziekolwiek,
jakkolwiek*

ZAIMKI PRZECZĄCE

nikt, nic, niczyj, żaden, nigdy, nigdzie, donikąd

UPOWSZECHNIAJĄCE (UOGÓLNIJĄCE)

każdy, wszyscy, wszelki, zawsze, wszędzie, zewsząd, wszystko, nic

Zaimki upowszechniające faktycznie – uogólniają.

- **Wszystko albo nic,**
- **Wszędzie albo nigdzie.**

WZMACNIAJĄCE

sam, sama, samo, sami

Ja sam wam o tym powiedziałem.

Ona sama to zrobiła.

Odmiana zaimków osobowych: ja, ty, my wy

Liczba pojedyncza			Liczba mnoga	
M	ja	ty	my	wy
D	mnie	ciebie	nas	was
C	mnie, mi	tobie, ci	nam	wam
B	mnie	ciebie, cię	nas	was
N	Mną	tobą	nami	wami
Msc.	mnie	tobie	nas	was

Odmiana zaimków osobowych: on, ona, ono, oni, one

	Liczba pojedyncza			Liczba mnoga	
	rodzaj męski	rodzaj żeński	rodzaj nijaki	rodzaj męskoosobowy	rodzaj niemęskosobowy
M	on	ona	ono	oni	one
D	jego, niego, go	jej, niej	jego, niego, go	ich, nich	ich, nich
C	jemu, niemu, mu	jej, niej	jemu, niemu, mu	im, nim	im, nim
B	jego, niego, go	ją, nią	je, nie	ich, nich	je, nie
N	nim	nią	nim	nimi	nimi
Msc.	(o) nim	(o) niej	(o) nim	(o) nich	(o) nich

Przeczenie *nie* z zaimkami piszemy rozdzielnie, np. *nie ja* (zbiłem talerz), *nie każdy* (o tym pamięta), *nie ta* (książka).

Nie *ja* jestem winny porażce naszej drużyny.

Nie *takiej* rady potrzebowałam.

Nie *każdy* uczeń wie, jak napisać sprawozdanie.

Nie *tam* doszliśmy, gdzie planowaliśmy.

Nie *tak* wyobrażałem sobie przyjaźń.

Łącznie piszemy przeczenie *nie* z kilkoma zaimkami, które mają inne znaczenie z przeczeniem *nie*, a inne – bez przeczenia: *nico, coś niecoś, niejaki, niektórzy, nieswój (niezdrow)*.

Źródła informacji:

- Piotr Bąk, Gramatyka języka polskiego, Warszawa 1989
- Egzamin ósmoklasisty, Język polski Repetytorium, WSiP, Warszawa 2018
- Hanna Dobrowolska, Urszula Dobrowolska, Jutro pójdę w świat. Język polski. Klasa 6. Podręcznik. Szkoła podstawowa, WSiP, Warszawa 2019

<https://www.gify.net/cat-uczniowie-1571.htm>